

Zendingsdienst in vier stappen

Let op:

Dit document is een eerste versie van een gedrukte brochure die vanaf het najaar van 2010 verkrijgbaar is bij Kerk in Actie.

**KERK IN
ACTIE
GIRO456**

Protestantse Kerk

Zendingsdienst in vier stappen

Dit boekje kan u helpen bij het maken van een zendingsdienst in vier stappen.

1. Stel de beginsituatie vast
2. Kies één programma en één project
3. Verdeel de taken
4. Bereid de dienst voor

Bij de laatste stap wordt de liturgie van een normale dienst van stap tot stap door gelopen. Bij elke stap staan een aantal dingen waar u aan kunt denken en tips. Aan het eind vindt u losse tips, bronnen die u in de voorbereiding kunt gebruiken en nuttige adressen en websites.

Het eigene van een zendingsdienst

Bij (wereld)diaconaat gaat het om opstaan voor barmhartigheid en gerechtigheid. Zending richt zich op de spirituele aspecten van geloven. Zending kan je helpen om samen met anderen spiritueel grip te krijgen op jezelf, op je leven en de werkelijkheid om je heen. Net zoals in de gemeente ouderlingen en diakenen samen optrekken, zo trekken zending en werelddiaconaat samen op: ze versterken elkaar en vaak zijn ze onafscheidelijk verbonden. Maar er is wel verschil. Zonder dat de band met diaconaat onrecht wordt gedaan, is het goed als in een zendingsdienst het eigene van zending naar voren komt.

Het programma Zending: drie hoofdlijnen

Zending is wereldwijd delen van geloof, hoop en liefde. Dat is een opdracht voor de kerk. De afdeling Zending van Kerk in Actie doet dat in drie programma's:

- a. Evangelieverkondiging: het blijde nieuws van Gods bevrijding laten klinken;
- b. opbouw van kerken tot relevante geloofsgemeenschappen;
- c. bruggen bouwen tussen mensen en gemeenschappen.

We doen dat niet alleen, maar samen met christenen en kerken van over de hele wereld – heel Gods volk.

Stap één: stel de beginsituatie vast

Voordat u begint, is het goed om u bewust te worden van de beginsituatie:

1. Op welke datum is de kerkdienst of viering? Volgt de gemeente een leesrooster? Welke tekst wordt op die dag gelezen?
2. Is de predikant op de hoogte van uw plannen voor een zendingdienst en is zij of hij enthousiast? U kunt er mensen bij vragen: (oud) uitgezonden medewerkers van Kerk in Actie, medewerkers van het programma Zending van Kerk in Actie, andere betrokkenen. Maar bereidt in elk geval de dienst samen met de eigen predikant voor. Anders bestaat het gevaar dat de dienst geïsoleerd raakt in het kerkelijk jaar.
3. Is er een kinderdienst of tienerdienst parallel aan de kerkdienst waarin ook aandacht kan worden besteed aan het onderwerp? Kunnen de kinderen of tieners daarover vertellen in de dienst?
4. Wie speelt er op het orgel? Zijn er alternatieven in of buiten de gemeente voor muziek? Is er een cantorij die kan worden gevraagd te ondersteunen bij het zingen van (nieuwe) liederen?
5. Zijn er andere talenten om te benutten? Jongeren zijn vaak goed in grafische vormgeving van informatiemateriaal, kunnen goed muziek en informatie van internet halen en zijn bedreven in contact leggen met mensen uit andere landen (via Facebook of Hyves).
6. Is het mogelijk om een aankondiging te doen, bv. in het kerkblad of op het mededelingenbord? Dat kan soms ook een week van tevoren al.
7. Is er, bijvoorbeeld in de entree, ruimte voor een 'display' van informatie, foto's, materialen uit een land, zodat de mensen al in de sfeer komen. Is het mogelijk om informatie op de stoelen te leggen of in het liturgieblad op te nemen of met behulp van een beamer te laten zien?
8. Kun je na afloop van de dienst met belangstellenden napraten, bijvoorbeeld aan de hand van een powerpointpresentatie?
9. Wat leeft er in de gemeente? Hebben de mensen iets met zending of juist niet? Vinden ze zending ouderwets of iets dat nu eenmaal bij de kerk hoort? Denken ze bij zending vooral aan 'zieltjes winnen' voor de Heer en hoe denken ze daarover?
10. Zijn er in de gemeente mensen die iets hebben met een land, of een speciaal project, een kerk? Zou je daar iets mee kunnen doen?
11. Zijn er mensen in de gemeente die iets in de zending hebben gedaan en daarover zouden willen en kunnen vertellen?

Stap twee: kies één programma en één project

Niet alles kan tegelijk en het is daarom goed om te kiezen. Zorg ervoor dat uw keuze aansluit bij de beginsituatie van de gemeente. Aarzel niet om bij uw keuze een gemeenteadviseur van Kerk in Actie Interactief in te schakelen (www.kerkinactie.nl/interactief) of om via de Servicedesk (servicedesk@kerkinactie.nl of (030) 880 1456) contact op te nemen met de afdeling Zending. Veel informatie over projecten staat op de website van Kerk in Actie: www.kerkinactie.nl of via www.kerkinactie.nl/zending

1. Kies één van de drie programma's om aandacht aan te geven: (1) evangelieverkondiging, (2) opbouw van kerkelijke gemeenschappen of (3) bruggen bouwen (kijk ook op de achterkant van deze folder)
2. Kies een werelddeel waar de zending van de Protestantse Kerk actief is: Oost Europa, Latijns Amerika, Midden-Oosten, Azië of Afrika.
3. Kies een zendingsproject in dat werelddeel, en uit dat betreffende programma. Bij twijfel: vraag advies aan de gemeenteadviseur van Kerk in Actie Interactief of bel naar de Servicedesk.
4. Kijk naar de mogelijkheden voor visualisering, verhalen, muziek en verbeelding in de kerkdienst en mogelijkheden voor kinderen en tieners. De website van Kerk in Actie geeft inspiratie: www.kerkinactie.nl/vieren Maar ook op internet is van alles te vinden. En vergeet niet de gemeenteleden die ooit in het land van uw keuze zijn geweest: zij hebben vast materialen, muziek en ideeën.
5. Als u ver van te voren de dienst voorbereid is het goed om via de Servicedesk te checken of het project ook in het volgende jaar nog ondersteund wordt. Op de website van Kerk in Actie vindt u altijd een up-to-date lijst met projecten die in het huidige jaar ondersteund worden.
6. Zoek uit of er eventueel iemand is die uit eigen ervaring over het project kan vertellen (een medewerker van de zending, (oud) uitgezonden medewerker, een gast uit het gebied).
7. Geef straks op het liturgieblad of in een uitdeelfolder aan dat Zending drie programma's heeft en dat u nu kiest voor één programma, in één werelddeel, één land en één project. Eventueel kunt u vertellen waarom u juist deze keuze heeft gemaakt.

Stap drie: verdeel de taken

Het kan heel goed zijn om de dienst niet alleen met de ZWO- of zendingscommissie en de predikant voor te bereiden, maar om een aantal gemeenteleden gericht te vragen of ze aan een dienst mee willen werken. Sommige gemeenteleden hebben fantastische talenten, maar weinig tijd. Vraag ze voor één klus en ze doen het.

Nadat de ZWO- of zendingscommissie een voorlopige keuze (of twee alternatieve keuzes) voor een onderwerp voor een dienst heeft gemaakt, en zich in de mogelijkheden daarvan wat heeft verdiept, stelt ze in overleg met de dienstdoende predikant een datum voor de dienst vast en spreekt af op welk moment de predikant in het voorbereidingstraject mee gaat doen. Dan zoekt de ZWO- of zendingscommissie (zeker een paar maanden van te voren) mensen die ook willen helpen om de dienst samen te organiseren.

Het is belangrijk dat de ZWO- of zendingscommissie zich op de eerste bijeenkomst van de werkgroep voorbereidt, maar het is ook belangrijk dat de 'nieuwkomers' zelf ook nog wat te zeggen hebben. Is eenmaal afgesproken wat voor dienst het wordt en wat voor activiteiten er in en rond de dienst moeten worden gedaan, dan worden de taken verdeeld. De ZWO- of zendingscommissie houdt het overzicht en stuurt aan. Als mensen een afgebakende taak hebben is dat het makkelijkste voor henzelf, maar ook voor de ZWO- of zendingscommissie.

Mogelijke taken:

1. Publiciteit – aankondiging in kerkblad, posters, etc.
2. Liturgieblad maken en laten drukken (een liturgieblad leent zich trouwens ook uitstekend voor het geven van informatie)
3. Informatie en materiaalvoorziening - collecteaankondiging, een informatieve koffiebijeenkomst na afloop, eventueel een groetenkaart om te verzenden naar het project.
4. Contacten onderhouden – mensen vragen voor onderdelen van de liturgie (lezing, gebed, muziek etc. Denk hierbij ook aan de kinderen en tieners!), organist benaderen, afspraken maken met de koster, overleggen met mensen van kinder- en tienerdienst, etc.
5. Liturgie en dienst in elkaar zetten

Stap vier: bereid de dienst voor

Muziek

Is er muziek vooraf? Worden er liederen geoefend? Er kan in de dienst veel met muziek worden gedaan: er is een wereld aan mogelijkheden, ook met kinderen en hun muziekinstrumenten erbij. Lieder en kiezén is een kunst. Kies ook eens een lied uit *Hoop voor alle Volken* (zie hieronder), maar vergeet niet de psalmen en de liederen uit onze eigen tradities.

Verhalen en beelden

Zingen is één manier om te antwoorden. Gedichten en teksten kunnen ook. In bepaalde tradities wordt met 'getuigenissen' op het Woord van God gereageerd. Verhalen dus. U kunt ook denken aan spel, beelden, muziek. Als dit het Woord maar reliëf geeft of mensen helpt om het te verwerken.

Intrede: groet, drempelgebed, inleiding op de dienst

De inleiding is een goed moment om het bijzondere karakter van de dienst in korte bewoordingen weer te geven. Denk behalve aan de vredesgroet (van de Heer), ook om de groeten van de mensen waar het vandaag om gaat. Zij groeten de gemeente. Heet ook eventuele gasten welkom. De predikant of de voorzitter van de ZWO- of zendingscommissie kan dit bijvoorbeeld doen.

Gebed om ontferming (kyrië en gloria)

In dit onderdeel van de dienst zit vaak iets van verootmoediging en aandacht vragen voor het leed in de wereld. Als je uit gaat van wereldwijd delen van geloof, hoop en liefde, dan geef je nu aandacht aan het tegendeel van geloof, hoop en liefde. Je kunt het kyrië ook met beelden (beamer) en muziek doen. Houd het kort: uitgebreid ingaan op concrete situaties hoort in de voorbeden thuis (verder op in de dienst). Wat ideeën en suggesties voor het kyrië-gebed:

1. Geloof is vertrouwen in God, in mensen. Het tegendeel is ongelof, wantrouwen en ontrouw. Onze wereld is vergeven van wantrouwen en ontrouw. Voorbeelden in je persoonlijke bestaan, maar ook in de wereld om ons heen liggen voor het oprapen. Vraag om vergeving voor ongelof, ontrouw, wantrouwen. Laat de gemeente antwoorden, bijvoorbeeld:

*God, leer ons geloven samen met anderen, wereldwijd.
Heer, ontferm u.*

2. Tegenover hoop staat wanhoop. Veel mensen wanhopen aan zichzelf of zitten in wanhopige situaties. Soms lijkt er geen uitweg uit schuld, onrecht, ziekte, armoede. Noem enkele situaties. Vraag vergeving. De gemeente antwoordt bijvoorbeeld:
*God, geef ons hoop. Leer ons hoop te bieden.
Christus, ontferm u.*
3. Tegenover liefde staat geweld. Door liefde komen mensen tot hun recht. Door geweld neem je het recht in eigen hand. Je ontkent de ander. In persoonlijke relaties en wereldwijd. Uiteindelijk leidt het tot verwijdering en trauma. Benoem één of twee voorbeelden. De weg van de liefde is anders. De gemeente kan antwoorden:
*God, geef dat liefde onze weg wordt.
Heer, ontferm u over ons.*

Dienst van het Woord

Het gebed van de zondag legt verband tussen onze werkelijkheid en het Woord. Dat wordt in lezingen en verkondiging verder uitgewerkt. Mooi is het als er verband kan worden gelegd tussen de uitleg van het Woord dat we horen en de wijze waarop broeders en zusters in het project, handen en voeten geven aan het Woord. Daarom past het om in, bij, of na de preek te spreken over het project. Dat kan in één moeite door in de preek. Het kan worden geformuleerd als “antwoord” op de preek, door iemand anders dan de predikant. Soms kan de aandacht voor het project een illustratie vormen bij een deel van de preek. Het ligt allemaal erg aan de lezingen, het karakter van het project en de voorganger.

Hoe het project in dit deel van de dienst ook aan de orde komt, hou in het oog dat het project (en de mensen die er werken en die er bij betrokken zijn) veel meer zijn dan ‘een project om geld voor op te halen’. Zij proberen gestalte te geven aan het Woord en doen daarin een beroep op ons: op onze aandacht en solidariteit en gebeden. En ook op onze financiële middelen. Maar dat komt later in de dienst wel. Nu gaat het er om hoe wij samen met hen proberen gestalte te geven aan het Woord van God, en ons door hen enthousiast laten maken voor Gods beloften. Meegaan in hun beweging. Wat zij doen is een belangrijk element in de verkondiging van deze zondag.

Geloofsbelijdenis

Suggestie: een gezamenlijk gezongen of gesproken geloofsbelijdenis uit het land waar de aandacht op gericht is.

Gebeden en gaven

Het is verstandig om bij de collecte nog even kort aan te geven dat er ook geld nodig is, om het de mensen van deze partnerorganisatie mogelijk te maken om dit werk te doen. Schilder de mensen niet af als hulpbehoevenden die van ons geld afhankelijk zijn. Het gaat om het werk van de Heer waar zij in hun omgeving zelf handen en voeten aan geven. En door mee te betalen participeren wij in dat werk. Dat is niet arme mensen helpen. Het is met mensen samen werken om in onze barre werkelijkheid tekenen van Gods bevrijdende Koninkrijk op te richten. Laat dat ook maar uitkomen in de gebeden.

Kijk voor voorbeden ook op www.kerkinactie.nl/voorbeden. We zorgen er altijd voor dat daar actuele gebeden worden geformuleerd, die het leed betreffen van mensen met wie we ons via zending en werelddiaconaat verbonden weten.

Zegen en uitzending

Het is mooi als met een gedicht of een formulering die de werkelijkheid van onze zendingspartners betreft, reliëf kan worden gegeven aan de zegen zoals de predikant die uitspreekt.

Losse tips

1. Groeten

Zending is iets van ons als wereldwijde gemeenschap van christenen. Je kunt daarom heel goed aan het begin van de dienst groeten overbrengen van een kerk, een organisatie of een gemeente die verbonden is aan het project dat in de dienst een rol speelt. Je kunt ook één of meer kaarten met een groet neerleggen waarop de gemeenteleden na de dienst hun naam kunnen zetten, en die bij wijze van bemoediging aan de betreffende kerk, organisatie of groep wordt gestuurd.

2. Gasten

Je kunt iemand vragen om in en na de dienst een rol te spelen, zoals een (oud) uitgezonden medewerker, iemand van de afdeling Zending of van de partnerorganisatie zelf. Je kunt het beste zelf even contact opnemen over wanneer mensen met verlof in Nederland zijn, of wanneer er gasten zijn uit het buitenland.

3. Informatie

Over bijna alle projecten is informatie te vinden op de website van Kerk in Actie. Van elk project is er een korte bruikbare omschrijving. U kunt die informatie zelf via het internet downloaden. Projectomschrijvingen kunnen in de dienst worden voorgelezen. U kunt de omschrijvingen ook combineren met andere informatie. Soms is er bruikbaar materiaal van collectes die eerder zijn gehouden, bv. een powerpointpresentatie. U kunt ook kijken op www.kerkinactie.nl/interactief waar per regio en land extra informatie verkrijgbaar is.

Het werk van Kerk in Actie is voortdurend in ontwikkeling. Medewerkers van Kerk in Actie gaan bij partnerorganisaties op bezoek om te kijken of alles goed draait. Soms wordt steun tijdelijk opgeschort of wordt samenwerking een volgend jaar niet meer voortgezet. Op de website vindt u een up-to-date lijst met projecten die een aantal keer per jaar vernieuwd wordt.

4. Aankleding

Als u zorg besteedt aan de aankleding van de kerkzaal en/of de koffieruimte zal dat de dienst een extra accent geven. Denk aan vlaggen, landkaarten, foto's, muziek. Leuk is ook om een Bijbel of een kinderbijbel in een andere taal neer te leggen. U kunt ook de mensen (laten) begroeten met een groet in een ander taal, of met een gebaar. Plaats of hang ergens een doek of schilderij uit de regio of het land, bijvoorbeeld bij de liturgie tafel, dan kan die ook worden gebruikt voor het gesprek

met de kinderen. Er zit prachtig materiaal in de Missie-Zending kalenders.

5. Eten en drinken

Het is heel leuk om bij de koffie iets te presenteren dat gemaakt is volgens een recept uit het projectland. Wie op de site van Interactief (www.kerkinactie.nl/interactief) bij 'zoeken' het woord 'recepten' invult, kan bij heel veel landen recepten vinden. Overigens kunt u zo ook liturgiesuggesties per land vinden.

6. Kinderen

Kinderen genieten van verhalen en rollenspelen. Daar valt veel aan te doen. Speel eens een gelijkenis na en beeld hem uit alsof hij uit een ander land komt. Vaak zijn er kleurplaten, maar er zijn ook een andere ideeën. Ga naar www.kerkinactie.nl/vieren en kijk bij het 'Vieren met kinderen'.

7. Nagesprek

In sommige gemeenten is er veel gesprek over het nut van zending. Is het nog wel van deze tijd? Kun je je niet beter beperken tot werelddiaconaat? Kun je mensen wel vertellen van het Evangelie als je niets doet aan hun moeilijke levensomstandigheden? Soms zijn er oude beelden over zendelingen met oogkleppen op en de Bijbel onder de arm, die mensen hel en verdoemenis aanzeggen als ze geen brave christenen worden. Fantasie of werkelijkheid? Er zijn ook mensen die vinden dat het geld toch allemaal maar aan de strijkstok blijft hangen en het allemaal geen zin heeft. Als u het gevoel heeft dat dergelijke discussies spelen, probeer dan eens een debat te organiseren.

De vorm van een Lagerhuis debat is heel geschikt. Maak een stelling. Voorstanders van de stelling aan de ene kant, tegenstanders aan de andere kant. Een jury aan het hoofd en iemand die de stelling toelicht. Een scheidsrechter. Iedereen mag één minuut tegelijk aan het woord. De scheidsrechter geeft het woord door de naam te noemen. Je mag in principe maar één keer wat zeggen. De discussie duurt precies tien minuten en dan is het ("vier-drie-twee-een-nul") afgelopen. De jury geeft een oordeel. Doe dit met hooguit twee stellingen en houd de sfeer goed. Er zijn ook varianten: laat mensen bijvoorbeeld een stelling verdedigen waar ze het niet mee eens zijn.

Een Lagerhuis debat moet goed voorbereid worden. Vraag mensen van te voren of ze bereid zijn om er aan mee te doen. Ze moeten ook van te

voren de stelling weten zodat ze zich kunnen voorbereiden. En ze moeten zich aan de spelregels en de aanwijzingen van de spelleider houden. Leuk aansluitend aan een zendingsdienst. Interessant voor jongeren.

Websites

Voor liederen, gebeden, teksten en liturgiesuggesties:

www.kerkinactie.nl/vieren

www.kerkinactie.nl/40dagentijd

www.kerkinactie.nl/voorbeden

www.oikoumene.org/en/resources/prayer-cycle.html (in het Engels)

Bestellingen:

www.kerkinactie.nl/webwinkel

Liederen

Hoop van alle volken, zingen met partnerkerken

Uitgave: Kerk in Actie, 2009, te bestellen via webwinkel:

www.kerkinactie.nl/webwinkel

Thuma mina Internationales Ökumenisches Liederbuch

Internationale ecumenical Hymnbook (Basel, 1995, ISBN 3-921946-17-4) 295 - liederen met muziek in verschillende talen

Taizé liederen- en gebedenboek – met liederen in vele talen. ISBN 9789030411246

Opstaan! – meer liederen uit Iona, Glasgow & de rest van de wereld. ISBN 9789030411222 (meerstemmige bundel)

Liederen ter bemoediging – 70 diaconale liederen; uitgave van Kerk in Actie, te bestellen via www.kerkinactie.nl/webwinkel

Teksten

Bron van leven - Teksten en gebeden uit de oecumene Uitgave Kerk in Actie (uitverkocht)

Scheppende kracht - Gedichten, liederen, gebeden

Jacqueline Roelofs - van der Linden, Hoofddorp 2006

ISBN-10: 90-810505-2-4; ISBN-13: 978-90-810505-2-4

God - U wil ik danken - Gebeden van over de hele wereld
Bijeengezocht en geïllustreerd door Pauline Baynes - Lutterworth
Press 1990, ISBN 90-6271-809-4

Latijns Amerika bidt (uitverkocht)
samenstelling Paul van der Harst, Boekencentrum 1982.

Afrika bidt (uitverkocht)
Samenstelling Ype Schaaf, Boekencentrum 1968

Groot gebedenboek – gebeden uit de geschiedenis van het
christendom, van de aanvang tot nu. Samenstelling Piet Thomas.
ISBN 9789026604785

Nieuws

Voor actueel nieuws uit de wereld van zending kunt u ook altijd
terecht op de website van de Nederlandse Zendingsraad (NZR)
www.zendingsraad.nl

Adressen

Voor verdere informatie, zie de site www.kerkinactie.nl, in het bijzonder www.kerkinactie.nl/zending, en het werkboek www.kerkinactie.nl/site/uploadedDocs/Wegwijzer_Zending_en_WereIddiaconaat.pdf

Bij Door-Elske Cazemier, gemeenteadviseur Kerk in Actie Interactief, kunt u terecht voor al uw vragen over interculturele vieringen. Tel. 06 -15 13 99 75. E-mail: d.cazemier@kerkinactie.nl Zij hoort ook graag uw ervaringen als u zelf een viering heeft gehouden waarin een project van Kerk in Actie, een land of thema centraal stond.

Kerk in Actie Interactief

Heeft u interesse om met uw kerk een rechtstreekse relatie aan te gaan met een partnerorganisatie? Neem dan contact op met de gemeenteadviseurs van Kerk in Actie Interactief. U vindt al hun gegevens op www.kerkinactie.nl/interactief onder de knop 'Contact'.

Kerk in Actie

Postbus 456
3500 AL Utrecht
tel. (030) 880 14 56
e-mail: servicedesk@kerkinactie.nl

Zending is
wereldwijd delen van geloof, hoop en liefde

Het doel van het programma Zending van Kerk in Actie is om bij te dragen aan bevrijding, verzoening en bemoediging.

We doen dat in drie programma's:

1. **Evangelie** - communicatie van het Evangelie in een specifieke context (van wie, van wat en waartoe is het Evangelie bevrijdend?) en het toegankelijk maken van de Bijbel
2. **Kerk** - opbouwen van levendige, gastvrije en naar buiten gerichte geloofsgemeenschappen waar bevrijding, verzoening en bemoediging ervaren kan worden
3. **Bruggen** - bouwen van bruggen tussen verschillende (geloofs)gemeenschappen door dialoog en samenwerking

Het zendingsprogramma van Kerk in Actie wil ervaringen van partners verbinden met ervaringen van gemeenten in Nederland, om samen wereldwijd te leren.

**KERK IN
ACTIE
GIRO 456**

Protestantse Kerk

